



ICHKI ISHLAR ORGANLAR MULKINI OPERATIVE BOSHQARUV HUQUQI ASOSIDA BOSHQARISH

Artikov Bohodir Adilovich

O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi Fuqaroviy-huquqiy
fanlar kafedrasi katta o'qituvchisi, dotsent

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13374190>

ARTICLE INFO

Received: 14th August 2024

Accepted: 15th August 2024

Published: 18th August 2024

KEYWORDS

ABSTRACT

Operativ boshqarish huquqi sub'ektlari, O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 72-moddasi maxsus aniqlangan yuridik shaxslar bo'lishi mumkin. Fuqarolik holati nuqtai nazaridan ichki ishlar organlari institut sifatida tan olinishi kerak. Fuqarolik qonunchiligiga muvofiq, muassasa mulkdor tomonidan yaratilgan tashkilot sifatida ijtimoiy-madaniy va boshqa funksiyalarni bajarish uchun tashkil etiladigan tashkilot sifatida to'liq yoki qisman moliyalashtiriladi (O'zbekiston Respublikasi Fuqarolik kodeksining 72-moddasi).

Davlatning maqsadli huquqiy qobiliyati ijtimoiy ahamiyatga ega bo'lgan maqsadlar va maqsadlar aniq belgilangan ro'yxatda, shu jumladan davlat mulki operative boshqaruvga o'tkazilganda o'z mulkidan foydalanish zarurligini nazarda tutadi.

Davlat muassasalari faoliyatining maqsadlari asoschilar - davlat tomonidan aniq belgilanadi, ular asosan normativ hujjatlar va ta'sis hujjatlari bilan belgilanadi. Shu bilan birga, davlat moliyalashni har qanday vaqtda ajratilgan mablag'larni sarflashni tekshirishga haqli, va muassasa tomonidan olingan mablag'lar maxsus topshiriqlarga sarflanmaganligi aniqlanganda, ta'sischi tashkilotning faoliyatini to'xtatishi va ta'sis hujjatlarida mustahkamlangan shartlarni qo'pol ravishda buzilishi va u tuzgan muassasa faoliyatini tugatishi mumkin. Shuning uchun muassasa faoliyati (bu holda, IIB) faqat muassasa yaratilgan maqsadga erishish uchun yo'naltirilishi kerak, aks holda tashkilot mustaqil, notijorat tashkilot sifatida muhim ahamiyatga ega bo'ladi.

Shu bilan birga, IIBga berilgan davlat mulki hisobidan foyda olish davlat uchun maqsad emas. Bundan tashqari, u tashkilotning faoliyatidan amalda boshqariladigan huquqni himoya qilish huquqiga ega bo'lgan maqsadli konsolidatsiyaga ega bo'lib, uning egasi tomonidan belgilab qo'yilgan maqsadlarga (vazifalarni bajarishga) erishish uchun xarajatlarni qoplashga qodir bo'ladi. Shuning uchun, bu holda, notijorat maqsadga erishish uchun, mulk egasining to'liq yoki qisman moliyalashtirgan yuridik shakldagi muassasaidan foydalanish kerak.

IIB Fuqarolik Kodeksining 40-moddasiga qo'ra daromad keltiradigan tadbirkorlik faoliyati bilan shug'ullanishi mumkin, ammo u yaratgan maqsadlarga erishish va ushbu maqsadlarga mos keladigan darajada xizmat qila oladi. Aslida, IIB faoliyati davomida daromad olish faqat boshqa maqsadlarga erishish vositasi sifatida, ya'ni davlat uchun muhim bo'lgan maqsadlar (davlat xizmatlari) sifatida qaralishi mumkin. Ushbu ishda olinadigan foyda boyitish vositasi sifatida emas, balki u muassasa yaratilgan maqsadlarga erishish vositasi sifatida ko'rib chiqiladi.

IIB faoliyati davomida u rentabellik haqida ko'p emas.

Yaratilgan yuridik shaxsning birlamchi va yagona maqsadi, ularning ijtimoiy foydali faoliyatining mulkiga nisbatan "sotish" ga qanchalik ko'pdir. Tashkilotning ustuvor yo'nalishi - davlat, chunki har qanday faoliyatga yo'naltirilmaydi, faqat IIB jamiyatiga yuklatilgan funktsiyalarga mos keladigan holatlarda.

Davlat tomonidan tashkil etilgan korxonalar sifatida ichki ishlar organlari o'zlariga berilgan vazifalarni bajarib, davlat boshqaruvi sohasidagi faoliyatni amalga oshiradilar. Shunday qilib, davlat boshqaruvi, birinchi navbatda, huquqiy shakllarda amalga oshiriladi va IIB muassasalarining ijro etuvchi va ma'muriy faoliyati qonunga bo'ysunadi. "Ichki ishlar organlari o'z nomidan vazifalarni bajarish uchun zarur bo'lgan vakolatlarni beradigan davlat nomidan harakat qiladi. o'z vakolatlari bilan belgilanadigan, qonunlar va boshqa qoidalar.

Ichki ishlar boshqarmasi faoliyatini ta'minlash uchun ular belgilangan tartibda binolarni, binolarni, jihozlarni, asbob-uskunalar, inventarizatsiya qilish va faoliyatni amalga oshirish uchun zarur bo'lgan boshqa moddiy resurslarni operative boshqarish huquqiga ega. Qonun hujjatlariga muvofiq IIB muassasalari uzatilgan mol-mulk egalari emas. Bu mulk ularga operative boshqarish huquqi berilgan. U balans ro'yxatiga kiritilgan (hisob-kitoblarga ko'ra o'tadi) va ichki ishlar organlarining o'z maqsadlariga erishish uchun foydalanishi. Ushbu huquqiy munosabatlarda davlatning vakolatli vakili O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi hisoblanadi.

Shuni ta'kidlash joizki, ichki ishlar organlarining mol-mulki amaldagi qonun hujjatlariga muvofiq, tegishli moddiy ob'ektlarning huquqiy rejimini belgilab beradigan maqsadlarda foydalanilishi lozim. Ichki ishlar organlarining mol-mulking huquqiy maqomi fuqarolik qonunchiligi me'yorlari va umumiy idoraviy normalar bilan belgilanadi. Masalan, davlat muassasasining tashkiliy-huquqiy shakliga ega va ichki ishlar organlari tizimiga kiruvchi yuridik shaxslar Ichki ishlar vazirligining oliy ta'lim muassasalariga kiradi.

IIB tizimida ko'plab muassasalar mavjudligi va ularning faoliyat sohalari juda xilma-xilligi tufayli turli vazifalarni hal qilish va turli vazifalarni bajarish uchun yaratilishi mumkin. Biroq, umuman olganda, ularning faoliyatining yakuniy maqsadi bitta maqsadga erishishga qaratilgan - barqaror faoliyatni ta'minlash va ichki ishlar organlarining samarali faoliyati.

IIB tizimi organlari faoliyatining maqsadlari haqida so'z yuritish ekanmiz, ularning faoliyatida ular yuridik shaxslarga nisbatan huquq va majburiyatlarni beradigan normativ-huquqiy normalarni o'z ichiga olgan me'yorlar va normativ hujjatlarga amal qilishini hisobga olish kerak. Shu bilan birga, ma'muriy, jinoiy-huquqiy munosabatlardan tashqari ichki ishlar organlari fuqarolik-huquqiy munosabatlarda ishtirok etadilar. Shu munosabat bilan, huquqni muhofaza qilish tizimining organlari va muassasalari faoliyatini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlarda fuqarolik huquqiy normalari ham mavjud. Shu sababli, ularning asosida paydo bo'ladigan fuqarolik-huquqiy munosabatlarning o'ziga xosligi, ular ichki ishlar organlariga topshirilgan vazifalarni bajarish bilan bevosita yoki bilvosita aloqasi borligidan dalolat beradi.

Ichki ishlar organlari tizimiga nisbatan quyidagilar e'tiborga olinishi kerak: IIBning odatdagi tashkiliy-huquqiy shakli muassasa shakli bo'lganligi sababli, maqsadlarni aniqlaydigan fuqarolik qonunchiligi qoidalari va normalari unga to'liq mos keladi.

Umuman, barcha muassasalar faoliyati. IIB yuridik shaxslar toifasidagi barcha xususiyatlarga javob beradi.

IIBga berilgan mol-mulk egasi uni maqsadli ishlatish uchun to'g'ridan-to'g'ri topshiriqlarni (xususan, o'zi tasdiqlagan davlat muassasasining xarajatlar smetasida) belgilaydi. Shuningdek, ushbu mol-mulkning muayyan qismlarini (turlari) maqsadini (buxgalteriya maqsadlarida) tegishli maxsus fondlarga taqsimlash orqali belgilaydi. Shu bilan birga, bir fondga ro'yxatga olingan naqd pulni, shu jumladan, umumiy qoida sifatida davlat mol-mulki boshqa fond mavjud bo'lgan maqsadlarda foydalana olmaydi (oxirgi yo'qligi bilan). IIB muassasalarida mulkni izolyatsiyalashning o'ziga xos ifodasi yuridik shaxsning mustaqil

baho bo'lishi kerak. Natijada, IIB-mulkka ega bo'lmagan tashkilotlar sifatida, boshqa yuridik shaxslarning mol-mulkidan ajralib turadigan IIB muassasalari ularga beriladigan mol-mulkka cheklangan huquqqa ega.

Yuridik shaxs sifatida IIBning huquqiy kuchi mavjud. Bizning fikrimizcha, IIBning huquqiy salohiyatini tahlil qilish va natijada mulk aylanmasida qatnashish imkoniyati birinchi navbatda fuqarolik qonunchiligida umumiy va maxsus huquqiy salohiyatni ajratish odatiy holdir. Tashkilot bo'lgan IIB, yuridik shaxs sifatida o'ziga xos xususiyatlari tufayli maxsus huquqiy qobiliyatga ega. Buning sababi, ushbu yuridik shaxsning maqsadga erishish uchun zarur bo'lgan cheklangan miqdordagi huquq va majburiyatlari mavjudligi bilan izohlanadi, ushbu huquqlar va majburiyatlar institutning ta'sis hujjatlarida aniq ko'rsatib o'tilgan.

Shunday qilib, IIBni fuqarolik huquqiy munosabatlari sub'ekti sifatida operatsion mulkni boshqarish huquqi bilan hisobga olganda, quyidagi xulosalar mavjud: bu munosabatlarda ishtirok etish Ichki ishlar vazirligining organlari va muassasalarini fuqarolik huquqiy shaxslar bilan ta'minlash orqali paydo bo'ladi. Biroq, barcha IIBlar fuqarolik huquqiy munosabatlarida mustaqil va mustaqil ishtirokchilar bo'lishi mumkin emas. Bu imkoniyat nafaqat Ichki ishlar vazirligining organlari va muassasalariga yuridik shaxs sifatida e'tirof etilishi uchun ruxsat beruvchi aniq belgilar majmuasiga ega bo'lgan shaxslarga beriladi



INNOVATIVE
ACADEMY